ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲘ ᲛᲔᲪᲮᲠᲔ.—№ 406

ᲞᲐᲠᲐᲡᲙᲔᲕᲘ. 11 ᲘᲐᲜᲕᲐᲠᲘ 1874.

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ

ᲒᲐᲖᲐᲕᲜᲘᲗ: ᲔᲠᲗᲘ ᲬᲚᲘᲗ—ᲔᲥᲕᲡᲘ ᲛᲐᲜ., ᲜᲐᲮᲔᲕᲐᲠᲘ ᲬᲚᲘᲗ—ᲡᲐᲛᲘ ᲛᲐᲜ., ᲡᲐᲛᲘ ᲗᲕᲘᲗ—ᲔᲠᲗᲘ ᲛᲐᲜ. ᲓᲐ ᲮᲣᲗᲛᲔᲢᲘ ᲨᲐᲣᲠᲘ, ᲔᲠᲗᲘ ᲗᲕᲘᲗ—ᲡᲐᲛᲘ ᲐᲑᲐᲖᲘ.

ᲬᲔᲠᲘᲚᲔᲑᲘ ᲐᲛ ᲐᲓᲠᲔᲡᲘᲗ ᲣᲜᲓᲐ ᲒᲐᲛᲝᲒᲖᲐᲕᲜᲝᲜ:
Въ Тифлисъ, въ редакцію газеты „ДРОЭБА“.

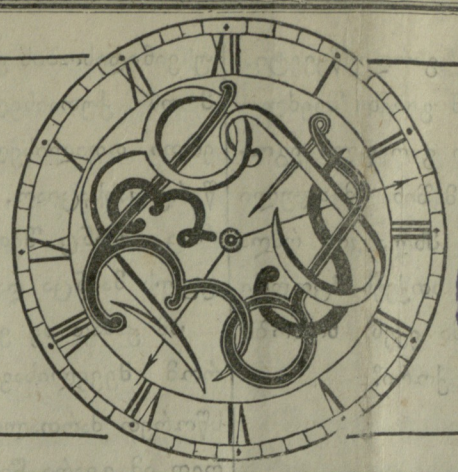

ᲮᲔᲚᲘᲡ-ᲛᲝᲬᲔᲠᲐ

ᲗᲤᲘᲚᲘᲡᲨᲘ: ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡ „ᲓᲠᲝᲔᲑᲘᲡ“ ᲙᲐᲜᲢᲝᲠᲐᲨᲘ
ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲨᲘ: ᲐᲜᲢ. ᲚᲝᲠᲗᲙᲘᲤᲐᲜᲘᲫᲘᲡ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐᲨᲘ.

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲨᲔᲛᲓᲔᲒᲘ ᲐᲓᲠᲔᲡᲘᲗ ᲣᲜᲓᲐ ᲓᲐᲘᲑᲐᲠᲝᲜ:
Въ Тифлисъ, въ контору газеты „ДРОЭБА“.

ᲠᲔᲓᲐᲥᲪᲘᲐ: ᲫᲘᲚᲘ ᲘᲜᲡᲢᲘᲢᲣᲢᲘᲡ ᲥᲣᲩᲐᲖᲔᲓ. ᲡᲝᲚᲝᲛᲝᲜ ᲛᲘᲠᲘᲛᲐᲜᲝᲕᲘᲡ ᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲨᲘ.

ᲙᲐᲜᲢᲝᲠᲐ: ᲘᲕᲐᲜᲝᲕᲘᲡ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐᲨᲘ. ᲡᲐᲡᲐᲑᲚᲘᲡ ᲛᲔᲘᲓᲐᲜᲖᲔ, ᲨᲐᲑᲣᲠᲝᲕᲘᲡ ᲡᲐᲮᲚᲔᲑᲨᲘ.

ᲨᲘᲜᲐᲐᲠᲡᲘ:

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ: პირველი ნაბიჯი ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡᲐ თვით-მმართველობისაკენ.—ᲬᲕᲠᲘᲚᲘ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ.—ᲬᲘ�გᲜᲘ ᲠᲔᲓᲐᲥᲢᲝᲠᲗᲐᲜ — ᲠᲣᲡᲔᲗᲘ: ᲬᲕᲠᲘᲚᲘ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ. — ᲣᲪᲮᲝ ᲥᲕᲔᲧᲜᲔᲑᲘ: ᲔᲡ�პᲐᲜᲘᲐ—ᲡᲐᲤᲠᲐᲜᲒᲔᲗᲘ — ᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲐᲚᲘ: ნ. ნიკოლაძის საქმე—ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲔᲑᲘ.

ᲤᲔᲚᲢᲝᲜᲘ: ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲔᲕᲠᲝᲞᲐᲨᲘ, ს. მესხისა.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ

ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ ᲜᲐᲑᲘᲯᲘ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡᲐ ᲗᲕᲘᲗ-ᲛᲛᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲑᲘᲡᲙᲔᲜ.

ᲐᲛ ᲓᲦᲔᲔᲑᲨᲘ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐᲨᲘ ᲛᲝᲮᲓᲐ ᲔᲠᲗᲘ ᲨᲔᲡᲐᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲘ ᲨᲔᲛᲗᲮᲕᲔᲕᲐ. ᲮᲐᲜ�გᲠᲫᲚᲘᲕᲘ ᲛᲘᲡᲘ ᲦᲐᲚᲐᲓᲔᲑᲐ ᲡᲐᲥᲐᲚᲐᲥᲝ ᲒᲐᲛᲒᲔᲝᲑᲐᲖᲔᲓ ᲒᲐᲒᲝᲜᲘᲚ ᲘᲥᲜᲐ ᲓᲐ ᲔᲮᲚᲐ ᲔᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲗᲘᲗᲘᲥᲛᲘᲡ ᲡᲐᲜᲐᲮᲔᲕᲠᲝᲓ ᲒᲐᲗᲐᲕᲔᲑᲣᲚᲘᲐ.

ᲐᲛ ᲗᲕᲔᲡ ᲣᲤ. ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲚᲣᲑᲔᲠᲜᲐᲢᲝᲠᲛᲐ, ᲒᲠᲐᲤᲛᲐ ᲚᲔᲕᲐᲨᲝᲕᲛᲐ ᲛᲘᲣᲬᲝᲓᲐ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲛᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲚᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲛᲘᲡᲪᲐ ᲛᲐᲗ ᲬᲘᲜᲐᲓᲐᲓᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲐᲦᲠᲩᲘᲐᲗ ᲙᲐᲛᲛᲘᲡᲘᲐ ᲡᲐᲛᲝᲪᲔᲓᲐᲔᲥᲕᲡᲘ ᲙᲐᲪᲘᲓᲒᲐᲜ ᲨᲔᲛᲓᲒᲐᲠᲘ. ᲐᲛ ᲞᲘᲠᲔᲑᲡ ᲣᲜᲓᲐ ᲛᲘᲜᲓᲝᲑᲝᲓᲐᲗ ᲡᲯᲐ ᲓᲐ ᲠᲩᲔᲕᲐ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲡᲐᲭᲘᲠᲝᲔᲑᲔᲑᲖᲔᲓ. ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲡᲘᲢᲧᲕᲘᲗ ᲐᲦᲠᲩᲘᲐᲗ ᲛᲘᲜᲓᲝᲑᲝᲓᲐᲗ ᲡᲯᲐ ᲓᲐ ᲠᲩᲔᲕᲐ ᲘᲡᲔ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲗᲘᲗᲘᲥᲛᲘᲡ ᲡᲐᲜᲐᲮᲔᲕᲠᲝᲓ ᲒᲐᲗᲐᲕᲔᲑᲣᲚᲘᲐ.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ.

ᲐᲛ ᲓᲦᲔᲔᲑᲨᲘ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐᲨᲘ ᲛᲝᲮᲓᲐ ᲔᲠᲗᲘ ᲨᲔᲡᲐᲜᲘᲨᲜᲐᲕᲘ ᲨᲔᲛᲗᲮᲕᲔᲕᲐ. ᲮᲐᲜ�გᲠᲫᲚᲘᲕᲘ ᲛᲘᲡᲘ ᲦᲐᲚᲐᲓᲔᲑᲐ ᲡᲐᲥᲐᲚᲐᲥᲝ ᲒᲐᲛᲒᲔᲝᲑᲐᲖᲔᲓ ᲒᲐᲒᲝᲜᲘᲚ ᲘᲥᲜᲐ ᲓᲐ ᲔᲮᲚᲐ ᲔᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲗᲘᲗᲘᲥᲛᲘᲡ ᲡᲐᲜᲐᲮᲔᲕᲠᲝᲓ ᲒᲐᲗᲐᲕᲔᲑᲣᲚᲘᲐ.

ᲐᲛ ᲗᲕᲔᲡ ᲣᲤ. ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲚᲣᲑᲔᲠᲜᲐᲢᲝᲠᲛᲐ, ᲒᲠᲐᲤᲛᲐ ᲚᲔᲕᲐᲨᲝᲕᲛᲐ ᲛᲘᲣᲬᲝᲓᲐ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲛᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲚᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲛᲘᲡᲪᲐ ᲛᲐᲗ ᲬᲘᲜᲐᲓᲐᲓᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲐᲦᲠᲩᲘᲐᲗ ᲙᲐᲛᲛᲘᲡᲘᲐ ᲡᲐᲛᲝᲪᲔᲓᲐᲔᲥᲕᲡᲘ ᲙᲐᲪᲘᲓᲒᲐᲜ ᲨᲔᲛᲓᲒᲐᲠᲘ. ᲐᲛ ᲞᲘᲠᲔᲑᲡ ᲣᲜᲓᲐ ᲛᲘᲜᲓᲝᲑᲝᲓᲐᲗ ᲡᲯᲐ ᲓᲐ ᲠᲩᲔᲕᲐ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲡᲐᲠ�გᲔᲑᲚᲝᲑᲘᲡ ᲓᲐᲡᲐᲪᲕᲔᲚᲐᲓ. ᲔᲮᲚᲐ ᲙᲘᲓᲔᲕ ᲛᲫᲘᲛᲔ ᲭᲠᲘᲚᲝᲑᲐᲖᲔᲓ ᲛᲐᲚᲐᲛᲐᲖᲘ ᲬᲐᲣᲡᲛᲔᲚᲝᲑᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲛᲔ ᲛᲪᲘᲠᲔ ᲜᲣᲒᲔᲨᲘᲡ-ᲪᲔᲛᲐᲖᲔᲓ ᲣᲐᲠᲘᲡ-ᲭᲧᲝᲤᲐ, ᲮᲝᲛ ᲙᲐᲠᲒᲘ ᲐᲠ ᲘᲥᲜᲔᲑᲝᲓᲐ!

ᲛᲐᲨ ᲒᲐᲘᲡᲐᲗ ᲦᲘᲠᲡᲔᲑᲐ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲗᲕᲘᲗ ᲛᲛᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲑᲐ. ᲘᲡᲔᲪ ᲙᲐᲠᲒᲘᲐ. ᲛᲘᲜᲐᲛᲓᲘᲡ ᲙᲘ, ᲐᲛ ᲗᲝᲠᲛᲔᲢᲡ ᲗᲕᲔᲡ, ᲠᲔᲞᲔᲢᲘᲪᲘᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲘᲥᲪᲔᲕᲔᲜ ᲗᲐᲕᲡ ᲓᲐ ᲘᲛᲔᲓᲘᲐ, ᲛᲝᲥᲐᲚᲐᲥᲔᲔᲑᲘ ᲜᲐᲛᲔᲢᲜᲐᲕᲐᲓᲐᲪ ᲒᲐᲜᲕᲘᲗᲐᲠᲓᲔᲑᲘᲐᲜ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲛᲝᲛᲐᲕᲐᲚᲘ ᲐᲡᲞᲐᲠᲔᲖᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

ᲩᲕᲔᲜ ᲙᲘ ᲘᲛᲐᲖᲔᲓᲐ ᲕᲐᲠᲗ ᲓᲐᲠᲬᲛᲣᲜᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲠᲝᲛ ᲩᲕᲔᲜᲡ ᲑᲣᲜᲔᲑᲘᲗ ᲜᲘᲭᲘᲔᲠᲡ ᲮᲐᲚᲮᲡ, ᲑᲔᲕᲠᲐᲗ ᲐᲠ ᲡᲭᲘᲠᲝᲓᲐ ᲨᲔᲛᲖᲐᲓᲔᲑᲐ ᲘᲛᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲗᲣ ᲠᲝᲒᲝᲠᲘ ᲒᲖᲐ ᲛᲘᲡᲪᲔᲡ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲡᲐᲕᲐᲚ-ᲒᲐᲡᲐᲕᲐᲚᲡ.

ᲐᲦᲠᲩᲘᲔᲣᲚᲘ ᲨᲔᲘᲥᲜᲔᲑᲝᲓᲜᲔᲜ ᲛᲖᲒᲐᲕᲡᲜᲘ ᲡᲐᲥᲐᲚᲐᲥᲝ ᲛᲛᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲑᲘᲡ ᲬᲔᲕᲠᲔᲑᲘᲡᲐ.

Უ. ᲚᲣᲑᲔᲠᲜᲐᲢᲝᲠᲘ ᲰᲐᲠᲣᲚᲝᲑᲓᲐ ᲐᲛ ᲜᲐᲘᲠᲘ ᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲭᲘᲠᲝᲔᲑᲐᲡ ᲘᲛ ᲛᲘᲖᲔᲖᲘᲗ, ᲠᲝᲛ ᲒᲐᲘᲡᲐᲛᲓᲘ ᲙᲘᲓᲔᲔ ᲐᲠ ᲘᲥᲜᲔᲑᲐ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲨᲘ ᲡᲐᲥᲐᲚᲐᲥᲝ ᲒᲐᲛᲒᲔᲝᲑᲐ, ᲓᲐ ᲛᲐᲜᲔᲛᲓᲘᲡ, ᲠᲐ ᲐᲠᲘ ᲪᲝᲢᲐ ᲛᲐᲘᲜᲪ ᲒᲐᲕᲐᲠᲯᲘᲛᲓᲔᲡ ᲛᲝᲥᲐᲚᲐᲥᲔᲔᲑᲘ ᲗᲐᲕᲘᲐᲜᲗ ᲡᲐᲥᲛᲔᲔᲑᲨᲘᲝ.

ᲔᲡ, ᲠᲐᲡᲐᲙᲕᲘᲠᲕᲔᲚᲘᲐ, ᲫᲚᲘᲐᲜ ᲛᲝᲡᲐᲬᲝᲜᲘ ᲡᲐᲥᲪᲘᲔᲚᲘᲐ ᲑᲠᲐᲤᲩ ᲚᲔᲕᲐᲨᲝᲕᲘᲡ ᲛᲮᲠᲘᲗ; ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲐᲜ ᲙᲘ ᲕᲘᲜᲛᲔ ᲠᲐᲡ ᲔᲠᲩᲘᲡ ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ ᲡᲐᲢᲐᲮᲢᲝ ᲥᲐᲚᲐᲥᲡ? ᲡᲐᲙᲛᲐᲝ ᲘᲡᲘᲪ, ᲠᲝᲛ ᲠᲝᲓᲔᲡᲐᲪ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲐᲬᲛᲧᲝ ᲓᲐ ᲛᲝᲛᲐᲕᲐᲚᲘ ᲠᲙᲘᲜᲘᲡ �გᲖᲘᲡ ᲒᲐᲧᲕᲐᲜᲘᲡ ᲓᲠᲝᲡ ᲡᲐᲡᲬᲝᲠᲖᲔᲓ ᲘᲧᲝ ᲓᲐᲓᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲐᲠ ᲒᲐᲛᲮᲓᲐᲠᲐᲜ ᲨᲣᲐᲛᲓᲒᲝᲛᲔᲚᲘ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲡᲐᲠ�გᲔᲑᲚᲝᲑᲘᲡ ᲓᲐᲡᲐᲪᲕᲔᲚᲐᲓ. ᲔᲮᲚᲐ ᲙᲘᲓᲔᲕ ᲛᲫᲘᲛᲔ ᲭᲠᲘᲚᲝᲑᲐᲖᲔᲓ ᲛᲐᲚᲐᲛᲐᲖᲘ ᲬᲐᲣᲡᲛᲔᲚᲝᲑᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲛᲔ ᲛᲪᲘᲠᲔ ᲜᲣᲒᲔᲨᲘᲡ-ᲪᲔᲛᲐᲖᲔᲓ ᲣᲐᲠᲘᲡ-ᲭᲧᲝᲤᲐ, ᲮᲝᲛ ᲙᲐᲠᲒᲘ ᲐᲠ ᲘᲥᲜᲔᲑᲝᲓᲐ!

ᲛᲐᲨ ᲒᲐᲘᲡᲐᲗ ᲦᲘᲠᲡᲔᲑᲐ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘᲡ ᲗᲕᲘᲗ ᲛᲛᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲑᲐ. ᲘᲡᲔᲪ ᲙᲐᲠᲒᲘᲐ. ᲛᲘᲜᲐᲛᲓᲘᲡ ᲙᲘ, ᲐᲛ ᲗᲝᲠᲛᲔᲢᲡ ᲗᲕᲔᲡ, ᲠᲔᲞᲔᲢᲘᲪᲘᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲘᲥᲪᲔᲕᲔᲜ ᲗᲐᲕᲡ ᲓᲐ ᲘᲛᲔᲓᲘᲐ, ᲛᲝᲥᲐᲚᲐᲥᲔᲔᲑᲘ ᲜᲐᲛᲔᲢᲜᲐᲕᲐᲓᲐᲪ ᲒᲐᲜᲕᲘᲗᲐᲠᲓᲔᲑᲘᲐᲜ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲛᲝᲛᲐᲕᲐᲚᲘ ᲐᲡᲞᲐᲠᲔᲖᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

ᲩᲕᲔᲜ ᲙᲘ ᲘᲛᲐᲖᲔᲓᲐ ᲕᲐᲠᲗ ᲓᲐᲠᲬᲛᲣᲜᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲠᲝᲛ ᲩᲕᲔᲜᲡ ᲑᲣᲜᲔᲑᲘᲗ ᲜᲘᲭᲘᲔᲠᲡ ᲮᲐᲚᲮᲡ, ᲑᲔᲕᲠᲐᲗ ᲐᲠ ᲡᲭᲘᲠᲝᲓᲐ ᲨᲔᲛᲖᲐᲓᲔᲑᲐ ᲘᲛᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲗᲣ ᲠᲝᲒᲝᲠᲘ ᲒᲖᲐ ᲛᲘᲡᲪᲔᲡ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲡᲐᲕᲐᲚ-ᲒᲐᲡᲐᲕᲐᲚᲡ.

ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘ ᲓᲦᲔᲡᲐᲪ ᲛᲨᲕᲔᲜᲘᲔᲠᲐᲓ ᲛᲘᲮᲕᲓᲔᲑᲝᲓᲐ ᲘᲛᲐᲡ, ᲗᲣ ᲡᲐᲓ ᲓᲐᲮᲐᲠᲯᲝᲡ ᲝᲠᲘᲝᲓᲔ ᲐᲑᲐᲖᲘ, ᲐᲜ ᲡᲐᲘᲓᲐᲜ ᲛᲝᲠᲘᲠᲝᲕᲝᲡ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲡᲐᲭᲘᲠᲝ ᲤᲣᲚᲔᲑᲘ. ᲓᲦᲔᲡ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲘ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲡᲐᲭᲘᲠᲝᲔᲑᲘᲡ ᲤᲣᲚᲡ. ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲬᲘᲚᲔᲝᲑᲐ ᲐᲛ ᲡᲐᲥᲛᲔᲨᲘ ᲛᲮᲝᲚᲝᲓ ᲒᲐᲓᲐᲡᲐᲮᲐᲓᲘᲡ ᲨᲔᲢᲐᲜᲐᲨᲘᲐ. ᲔᲠᲗᲘ ᲬᲚᲘᲡ ᲨᲔᲛᲓᲘᲓ Უ. ᲚᲣᲑᲔᲠᲜᲐᲢᲝᲠᲘᲡ ᲨᲔᲞᲐᲠᲔᲑᲘᲡᲐᲛᲔᲑᲠ ᲭᲣᲗᲐᲘᲡᲡ ᲛᲘᲪᲪᲔᲛᲐ ᲡᲐᲙᲣᲗᲐᲠᲘ ᲮᲛᲐ, ᲡᲐᲙᲣᲗᲐᲠᲡ ᲗᲕᲘᲡ ᲪᲮᲝᲠᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔᲨᲘ. ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲛᲐᲡ ᲔᲥᲜᲔᲑᲐ ᲡᲠᲣᲚᲘ ᲜᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲘᲡᲔᲗᲘ ᲛᲮᲐᲠᲔᲑᲘ ᲥᲐᲚᲐᲥᲘᲡ ᲒᲐᲡᲐᲕᲚᲘᲡᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲨᲘᲐᲪ ᲐᲠᲐᲤᲔᲠᲘ ᲐᲠ ᲘᲮᲐᲠᲯᲔᲑᲐ, ᲐᲜ ᲓᲐ, ᲗᲣ ᲘᲮᲐᲠᲯᲔᲑᲐ, ᲐᲠᲐᲕᲘᲗᲐᲠᲘ ᲡᲐᲠᲒᲔᲑᲚᲝᲑᲐ ᲐᲠ ᲛᲝᲐᲥᲕᲡ ᲛᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲚᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲚᲝᲑᲔᲡ ᲒᲐᲓᲐᲚᲛᲐ ᲒᲐᲓᲘᲡᲠᲝᲚᲝᲡ. ᲛᲐᲡ ᲐᲓᲕᲘᲚᲐᲓ ᲨᲔᲔᲫᲚᲔᲑᲐ ᲘᲥᲝᲜᲘᲝᲡ ᲡᲐᲥᲐᲚᲐᲥᲝ ᲨᲙᲝᲚᲐ, ᲑᲐᲜᲙᲘ, ᲡᲐᲐᲕᲐᲓᲛᲧᲝᲤᲝ, ᲒᲐᲜᲐᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲓᲐ ᲬᲛᲘᲜᲓᲐ ᲥᲣᲩᲔᲑᲘ, ᲓᲐ ᲡᲮ. ᲔᲠᲗᲘ ᲡᲘᲢᲧᲕᲘᲗ ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲨᲔᲔᲫᲚᲔᲑᲐ ᲣᲙᲔᲗ ᲛᲝᲠᲗᲝᲡ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐ ᲓᲐ ᲘᲛᲓᲔᲜᲐᲗ ᲒᲐᲘᲜᲐᲗᲚᲝᲡ ᲡᲘᲪᲝᲪᲮᲚᲔ, ᲠᲐᲛᲓᲔᲜᲐᲗᲐᲪ ᲨᲔᲡᲐᲫᲚᲔᲑᲔᲚᲘᲐ ᲙᲝᲛᲚᲘᲐᲜᲘ ᲡᲐᲮᲚᲘᲡ ᲒᲐᲩᲐᲚᲔᲑᲐ.

ᲛᲔᲠᲕᲔ.

ᲬᲕᲠᲘᲚᲘ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ.

— ᲫᲐᲚᲘᲐᲜ ᲕᲡᲬᲣᲮᲕᲐᲠᲗ, ᲠᲝᲛ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲒᲣᲚᲬᲠᲤᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲛᲘᲣᲓᲒᲝᲛᲔᲚᲘ ᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐ ᲮᲐᲚᲮᲘᲡ ᲣᲛᲔᲪᲠᲔᲑᲘᲗ ᲣᲡᲐᲠ�გᲔᲑᲚᲔᲑᲘᲐᲗ ᲖᲝᲒᲘᲔᲠᲗᲡ ᲣᲡᲘᲜᲘᲓᲘᲡᲝ ᲐᲓᲕᲝᲙᲐᲢᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲙᲐᲪᲮᲔᲚᲘ ᲒᲚᲔᲮᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲙᲘᲓᲔᲔ ᲛᲝᲛᲔᲢᲔᲑᲣᲚᲘ ᲡᲐᲡᲧᲘᲓᲔᲚᲘ ᲒᲐᲛᲝᲣᲠᲗᲛᲔᲕᲘᲐᲗ, ᲘᲛ ᲡᲐᲗᲣᲗᲕᲔᲚᲘᲗ, ᲠᲝᲛ „ᲓᲠᲝᲔᲑᲘᲡ“ ᲑᲐᲐᲡᲘ ᲓᲐ ᲘᲛᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲪᲜᲝᲑᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐ, ᲛᲐᲗᲘ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲧᲝᲤᲘᲚᲘᲧᲝᲡ. ᲩᲕᲔᲜ ᲕᲐᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲗ, ᲠᲝᲛ ᲐᲛ ᲐᲓᲕᲝᲙᲐᲢᲔᲑᲗᲐᲜ ᲐᲠᲐᲕᲘᲗᲐᲠᲘ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲒᲕᲥᲝᲜᲘᲐ ᲓᲐ ᲘᲛᲐᲗᲘ ᲗᲮᲝᲕᲜᲘᲗ ᲩᲕᲔᲜ ᲐᲠᲐᲤᲔᲠᲘ ᲐᲠ ᲒᲐᲒᲕᲘᲙᲔᲗᲔᲑᲘᲐ.

ᲡᲘᲠᲪᲮᲕᲘᲚᲘ ᲐᲠ ᲐᲠᲘᲡ ᲘᲛ ᲐᲓᲕᲝᲙᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲕᲘᲜᲪ ᲒᲐᲜᲐᲗᲚᲔᲑᲐᲡ ᲘᲩᲔᲛᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲔᲜᲘᲗ ᲛᲣᲓᲐᲛ ᲮᲐᲚᲮᲘᲡ ᲙᲔᲗᲘᲚᲖᲔᲓ ᲢᲐᲠᲢᲐᲠᲔᲑᲡ, ᲠᲝᲛ ᲘᲛᲐᲗᲨᲘ ᲔᲠᲗᲘ ᲛᲐᲘᲜᲪ ᲐᲠ ᲒᲐᲛᲝᲩᲜᲓᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲡᲐᲪ ᲙᲐᲪᲮᲔᲚᲘ ᲒᲚᲔᲮᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲔᲓᲕᲐ ᲓᲐ ᲔᲠᲗᲘᲗᲘᲡ ᲛᲮᲠᲘᲗ ᲛᲝᲛᲩᲘᲕᲐᲜᲔᲑᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲓᲐ ᲛᲔᲝᲠᲔᲡ ᲛᲮᲠᲘᲗ ᲣᲡᲘᲜᲘᲓᲘᲡᲝ ᲐᲓᲕᲝᲙᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲒᲐᲛᲝᲔᲮᲡᲜᲐ ᲘᲡᲘᲜᲘ!?

— ᲡᲝᲤᲔᲚᲡ ᲮᲝᲕᲚᲔᲨᲘ ᲠᲐᲛᲓᲔᲜᲘᲛᲔ ᲬᲚᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲗ ᲝᲠᲘ ᲨᲙᲝᲚᲐ ᲘᲧᲝ, ᲡᲐᲥᲐᲚᲔᲑᲝ ᲓᲐ ᲡᲐᲕᲐᲭᲝ, ᲛᲐᲡᲬᲐᲕᲚᲔᲑᲚᲐᲓ ᲛᲦᲕᲓᲔᲚᲘ ᲘᲧᲝ ᲓᲐ ᲖᲔᲓᲐᲛᲮᲔᲓᲔᲚᲐᲓ ᲙᲜᲔᲘᲜᲐ ᲯᲐᲕᲐᲮᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ. ᲥᲘᲗᲮᲕᲐ ᲬᲔᲠᲐᲡ ᲒᲐᲠᲓᲐ ᲮᲔᲚᲡᲐᲥᲛᲐᲠᲡᲐ ᲓᲐ ᲮᲐᲚᲘᲩᲘᲡ ᲥᲡᲝᲕᲐᲡ ᲐᲡᲬᲐᲕᲚᲘᲓᲜᲔᲜ. ᲐᲮᲚᲐ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲪ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ „ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ“ ᲒᲕᲐᲪᲜᲝᲑᲔᲑᲡ, ᲔᲡ ᲝᲠᲘᲕᲔ ᲨᲙᲝᲚᲔᲑᲘ ᲓᲐᲙᲔᲢᲘᲚᲐ, ᲠᲐᲓᲒᲐᲜ ᲛᲦᲕᲓᲔᲚᲘ ᲣᲯᲐᲛᲐᲒᲘᲠᲝᲗ ᲡᲬᲐᲕᲚᲔᲑᲐᲡ ᲐᲦᲐᲠ ᲜᲔᲑᲣᲚᲝᲑᲡ ᲓᲐ ᲙᲜ. ᲯᲐᲕᲐᲮᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐᲡ ᲠᲯᲐᲮᲘᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔᲔᲑᲘ ᲜᲔᲑᲐᲡ ᲐᲠ ᲐᲫᲚᲔᲕᲔᲜ, ᲠᲝᲛ ᲐᲛᲘᲡᲗᲐᲜᲐ ᲡᲐᲡᲐᲠ�გᲔᲑᲚᲝ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡ ᲣᲞᲐᲢᲠᲝᲜᲝᲡᲝ. ᲠᲝᲓᲘᲡ ᲘᲥᲜᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲧᲝᲕᲔᲚᲘᲠᲔᲕᲔ ᲡᲐᲡᲐᲠ�გᲔᲑᲚᲝ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲙᲔᲠᲫᲝ ᲞᲘᲠᲔᲑᲘᲡ ᲭᲔᲘᲤᲖᲔ ᲓᲐ ᲒᲐᲠᲔᲛᲝᲔᲑᲔᲑᲖᲔ ᲐᲠ ᲘᲧᲝᲡ ᲓᲐᲛᲝᲙᲘᲓᲔᲑᲣᲚᲘ?

— ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲡᲐᲓ ᲛᲘᲓᲘᲮᲐᲠᲗ?

— ᲛᲘᲣᲮᲔᲜᲨᲘᲝ, ᲗᲐᲛᲐᲛᲐᲓ ᲓᲐ ᲦᲘᲛᲘᲚᲘᲗ ᲛᲘᲞᲐᲡᲣᲮᲐ.

— ᲛᲔᲪ ᲘᲥ ᲛᲘᲕᲓᲘᲕᲐᲠ.

— ᲧᲝᲤᲘᲚᲮᲐᲠᲗ ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲛᲘᲣᲮᲔᲜᲨᲘᲝ? ᲥᲐᲚᲐᲥᲡ ᲘᲪᲜᲝᲑᲗ?

— ᲩᲔᲛ ᲦᲔᲦᲔᲨᲘ. ᲐᲠᲐ, ᲛᲐ�გᲠᲐᲛ ᲐᲠᲐ ᲣᲨᲐᲕᲡ ᲠᲐ, ᲐᲠ ᲓᲐᲕᲘᲙᲐᲠ�გᲔᲑᲘ.

— ᲛᲔ ᲙᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲐᲓ ᲛᲘᲕᲓᲘᲕᲐᲠ ᲘᲥ ᲓᲐ ᲫᲐᲚᲘᲐᲜ ᲛᲔᲨᲘᲜᲘᲐ: ᲛᲐᲠᲗᲝ ᲕᲐᲠ...

— ᲠᲘᲡᲘ ᲒᲔᲨᲘᲜᲘᲐᲗ, ᲐᲥ ᲐᲠᲐ ᲕᲐᲠ, ᲗᲣ ᲜᲔᲑᲐᲡ ᲛᲝᲛᲪᲔᲛᲗ, ᲛᲔ ᲕᲘᲥᲜᲔᲑᲘ ᲗᲥᲕᲔᲜᲘ ᲠᲐᲘᲜᲓᲘ?

— ᲛᲐᲓᲚᲝᲑᲔᲚᲘ ᲕᲐᲠ, ᲛᲐ�გᲠᲐᲛ...

— ᲛᲐ�გᲠᲐᲛ ᲠᲐ?

— ᲛᲔᲨᲘᲜᲘᲐ...

— ᲠᲘᲡᲘ ᲒᲔᲨᲘᲜᲘᲐᲗ? ᲓᲐ ᲘᲛᲘᲡ ᲓᲐᲡᲐᲛᲢᲙᲘᲪᲔᲑᲔᲚᲐᲓ, ᲠᲝᲛ ᲛᲔ Მ�გᲔᲚᲘ ᲐᲠ ᲕᲘᲧᲐᲕᲘ ᲓᲐ ᲘᲛᲘᲡ ᲨᲔᲫᲛᲐ ᲐᲠ ᲨᲔᲛᲔᲫᲚᲝ, ᲛᲘᲕᲘᲬᲘᲔ ᲐᲮᲚᲝᲡ ᲓᲐᲕᲘᲯᲘᲜᲔ. ᲛᲐᲨᲘᲜ ᲛᲐᲡ ᲔᲥᲜᲔᲑᲐ ᲡᲠᲣᲚᲘ ᲜᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲘᲡᲔᲗᲘ ᲛᲮᲐᲠᲔᲑᲘ ᲥᲐ

— 30 დეკემბერს სოხუმი ერთ დიდ უბედურებას გადარჩენილა. Იქაური ძველი ციხის კედლები ჩამონგრეულა და ამით მიწა ისე შეძრულა, რომ ციხეში შენახული ორი სათოფისწამლე სარდაფები და ოთხასი ათასი პატრონები გამსკდარა, მაგრამ ქალაქისათვის არაფერი უვნია.

— „სასოფლო გაზეთი“ გვაცნობებს, რომ რუისში პურის მაღაზია გაუმართავთ და ახლა ხუთასი კოდი ხორბალი აქვთ მოგროვებულიო. ეარგი იქნება, თუ ეს პურის მაღაზია სოფლის საზოგადოებამ ხეირიანათ წაიყვანა და სხვებსავით მალე არ გააუქმა.

— 18 იანვარს Თფილისის წრეში დაძშეული სამარელების სასარგებლოდ სპეტაკლი იქნება. Ვინც წევრი არ არის იმათაც შეუძლიანთ ამ სპეტაკლზედ დაესწრონ.

Თფილისის ქალაქის თავი იწვევს ქალაქის მცხოვრებლებს, რომ სამარელების სასარგებლოდ რამე შესწირეთო, შესაწირავი მიიღებაო ქალაქის საგამგეოში. —

— ხონის არე-მარეში ერთ გლეხს ქორი უნახავს, რომელსაც ხოხობი დაეჭირა. Იმას გარეული გონებია, ხოხობის წართმევა მოუნდომებია და ქორი ჭოლოკით მოუკლავს. Მისდა საუბედუროთ ეს ქორი ეჟვნებიანი გამომდგარა. Ესენ ქორის პატრონი თავადიშვილი მხლებლებით წამოსდგომია გლეხს, დაუჭირავს, მომრიგებელ მსაჯულთან მიუყვანია და საჩივარი განუცხადებია. Მსაჯულს მცოდნე პირები დაუბარებია და უკითხავს, მითხარით, რამდენად ღირს ქორი, ან დღეში რამდენს ხოხობს იჭერსო, რომ ქორის მკვლელს გადავახდევინოო. Მცოდნე კაცებად მიწვეულ თავადებს ქორი ვერ დაუფასებიათ, მაგრამ უთქვამთ, დღეში ქორი ექვს ხოხლბს იჭერსო. Ამ საფუძველზედ მსაჯულს ასი მანეთის გადახდევინება გარდაუწყვეტია. Მოწმეები სად იყო, თორემ გლეხა შეეძლო დაემტკიცებინა, რომ ქორი გარეული ეგონა და იმიტომ მოკლა და მაშინ მსაჯული არაფერს გადაახდევინებდა. Ეხლა კი რალა ეთქმის, მაგრამ რა პირით სთქვეს მცოდნე პირებმა, რომ ქორი დღეში ექვს ხოხობს იჭერსო, რა ქორი იყო ეს ქორი?

Ამასწინეთ თავადი Ბისმარკისთვის ერთ ჩინოვნიკს ხელზედ უკოცნია. Ეს საქმე გამოაცხადა ერთმა გაზეთმა და მოითხოვა, რომ ამისთანა ულირსი თანამდებობის კაცი გადაეყენებინათსამსაგურიდგან.Ბრალდებულმა საჩივარი აუტეხა გაზეთს შეურაცყოფისათვის. Სასამართლომ მოიწოდა ბრალდებულის თხოვნით მოწმეები, რომელთაც აჩვენეს შემდეგი: უ. Შენსნიმ ტუჩი კი მიადვა Ბისმარკის ხელსა და აკოცა, თუ არა, ამისთვის კი არ შეგვიხედავსო. Რედაქტორები ამტკიცებდნენ, რომ ხელზედ კოცნათ საკმაოა, თუ კი კაცმა ტუჩები დაადვა ხელზედაო და მაინცა და მაინც კოცნა არც საჭიროაო.

Სასამართლომ ვერაფერი ვერ მოაგვარა უკეთესი და მისწერა თავადს Ბისმარკს, რომ აცნობოს სასამართლოს, აკოცა თავადს Ბისმარკს Შენსნიმ ხელზედ თუ არაო. Საქმე ეხლა ამაზედა არის გაჩერებული. Რამდენი პროცესსები ატყდებოდა ჩვენში, რომ ხელზედ კოცნა ისე სასირცხოთ მიაჩნდეს ზოგიერთს სულ მდაბალ კაცებს.

წერილი რედაქტორთან.

„Დროების“ 1873 წლის 28 დეკემბრის 404 ნომერში დაბეჭდილია უფ. მეველის სტატია ადვოკატების გამინდვრებაზედ. Სხვათა შორის უფ. მეველე მოუთხრობს „Დროების“ მკითხველებს ადვოკატების უსვინიდისობის ერთს საინტერესო მაგალითს. Ერთს ქუთაისელ ადვოკატს მოუწერიაო ერთი თფილისელი ადვოკატისათვის: „დასწერე კასსაციაო, საბუთიც რომ არა იყოს რაო, მაინც შეთხზე რამე, რაც იქნებაო; ფულს მაინცა და მაინც მივიღებთო“.

Ამ ჟამად მე ვალად ვრაცხ გამოვაცხადო, რომ მეველისაგან მოყვანილი მაგალითი სწორეთ მართალია. Შარშან მომწერა სწორეთ ამ გვარი წიგნი უფ. Დავით Აბდუშელიშვილმა თავისის და უფ. Ლუარსაბ Ლოლუას მხრით: „Напишите кассаціонную жалобу; если и нѣтъ поводовъ кассаціи, все таки напишите и подайте, деньги получимъ.“

Ამ გვარი წიგნის მიღების შემდეგ მე, რასაკვირველია, საქმეს ხელს ვერ მოვკიდებდი, თუ რომ იმისი გარემოება მანამდის არ შემეტყო. Მაგრამ საქმე Აბდუშელიშვილის წიგნის მიღებამდისაც გასინჯული მქონდა, რადგანაც იმას წინეთ Ლუარსაბ Ლოლუა დეპეშით მწერდა: გაშინჯე საქმე და თუ კასსაციის საბუთი რამე არის, დასწერე და შეიტანეო.—მეც გავშინჯე საქმე და რადგანაც ვიპოვნე საბუთი კასსაციისა, დავსწერე კასსაციის საჩივარი და კიდევაც იმედი მქონდა, რომ საქმეს მოვიგებდი სენატშიაც და მას უკან პალატაშიც.—Მერე მომივიდა Აბდუშელიშვილის წიგნი; იწერებოდა, რომ მე, და Ლოლუაც, გთხოვთო, რომ მაინცა და მაინც დასწერე კასსაციაო, საბუთიც რომ არა იყოს რაო.

Ეს სიტყვები შეეხებოდა ტუსაღების ნანეიშვილისა და Უვინჩილიას საქმეს („Дѣло Нанеи-швили и Квинчилія, обвиняемые въ убіиствѣ Шалика-швили) და კასსაციის საბუთი რომ არა ყოფილიყო რა და საჩივარი მაინც დაგვებლაჯნა რამე, ეს უსინიდისობა და ტუსაღების მოტყუება იქნებოდა და ამით ჩვენ უფრო გაუჭირებდით იმათ სასჯელს, რათგანაც, მანამდის საქმე უსაბუთო და უსაფუძვლო კასსაციით გაიშინჯებოდა სენატში და იქიდამ დაბრუნდებოდა, მანამდისინ ტუსაღები ციხეში უნდა მჯდარ იყვნენ, საჭირალოში. Ისეთი ბედი იყო, რომ, როგორც ზემოთ ვსთქვი, კასსაციის საფუძველი ვიპოვე და იმით ნანეიშვილი და Უვინჩილია სრულებით გამართლდნენ.

ხსენებული Აბდუშელიშვილის წიგნი მე ძრიელ მაკვირვებს. Დიდად ვსწუხრობ, რომ აქვე ვერა ებეჭდავ იმას. Ბევრი ვეძებე ჩემს ქალალდებში, სულ ერთიანად გადავაქოთე, მაგრამ არ იქნა, ვერ ვიპოვე ვერსად. Მგონია, რომ უფ. Სერგეი Მესხის ხელში უნდა იყოს, რათგანაც ერთხელ გამიმართავს და კარგათ არ მახსოვს დამიბრუნა, თუ არა. Ახლა უფ. Მესხი სამზღვარს გარეთ არის და მე იმედი მაქვს, რომ ბოლოს და ბოლოს ვიპოვით იმ წიგნს და სრულიადაც დავბეჭდავთ.

ნიკოლაოზ Ციფიანი.

1874 წ. იანვარის 10-ს
ქ. Თფილისს.

რუსეთი

— მკითხველმა იცის, რომ რუსეთში თუ სადმე ქალაქებში და სოფლებში სამხედრო კაზარმები არ იყო გაკეთებული და იქ ჯარებს გაელა ან დროებით დადგომა მოუხდებოდა, ქალაქელები და სოფლელები ვალდებული იყვნენ, რომ ჯარის კაცები ანუ სალდათები თავის სახლში დაეყენებინათ. Ეხლა ამ გვარი ვალდებულების მაგიერ მართებლობას სურს, რომ ფულით გადასახადი დააწესოს. Ეს განკარგულება, რასაკვირველია, როგორც ხალხისათვის, ისე თვითონ ჯარისკაცებისათვისაც სასარგებლოა, რადგანაც თითოეულს ამათგანს ბევრი დავიდარაბისა და უსიამოვნობისაგან დაიხსნის. Ან აქამდისინ რად არ მოიშალა ეს დამამძიმებელი ვალდებულება, როდესაც რამდენ-

---

ყოფილ მცხოვრებლებით....

Ეხლა რომ წარმოიდგება თვალწინ Ციურიხი და მის არე-მარე, ახირებული შედარება კია, მაგრამ იმ წამსვე ჭუთაისი და იმის არე-მარე მომაგონდება ხოლმე. Შეხედეთ Ციურიხი ორ ნაწილად არის გაყოფილი, მარჯვენა მხარე მთაზეა გაშენებული; მარცხენა უფრო სწორ ალაგას; შუაში Ციურიხს ტბა და Ლიმატი ჩაუდის, მარცხენა მხრით ხედავთ გამოჩენილ Უტლის მთასა და Ალბისს; უკან გაიხედავთ აქ და Ალპის მთების შტოებს შეხედავთ. Მაგრამ ეს შედარება მხოლოთ ამ გარეგანი მხრით თავდება. Როგორც ჩვენს გორაზე წამოჭიმული Მაქსიმ Გაბაშვილის სახლი Ციურიხის ფლიუნტერნზე წამომდგარ პოლიტეხნიკურ შკოლას არ ჰგავს, ისე სხვა მხრით ეს შასადარებელი საგნები—Ციურიხი და ჭუთაისი—არ გვანან ერთმანეთს.

Ციურიხი ნემეცური შვეიცარიის უდიდესი ქალაქია. Მაგრამ განათლების მისაღები საშუალებებითა და სწავლულებისა და მეცნიერების სიმრავლითა ის მთელს შვეიცარიაში პირველ ქალაქად ითვლება. Მართლაც, აქ არის გამოჩენილი პოლიტეხნიკური შკოლა, რომელშიაც ყველა ქვეყნებიდამ მოდიან განათლების მისაღებად, აქ არის მშვენიერად გამართული უნივერსიტეტი. Გიმნაზია, უანგარიშო პირველ დასაწყისი შკოლები, ბიბლიოთეკები, მუზეუმები და სხვა, რაც კი განათლების მისაღ ბ საშუალებად ითვლება. Ამასთან თვითონ ქალაქის მყუდროება, ცხოვრების სიიაფე და ყოველ მხრივი თავისუფლება, რასაკვირველია, ბევრ ახალგაზდობას მიიზიდავდა Ციურიხში; და მართლაც ასე მოხდა: ჩვენს იქ ყოფნის დროს, როგორც მითხრეს, ნახევარზე მეტი სტუდენტები პოლიტეხნიკურს შკოლაში და უნივერსიტეტში სულ უცხო ქვეყნელები იყვნენ; ამათში ასზე მეტი რუსის ქალი და ვაჟი ერია და ხუთმეტამდი ჩვენებურებიც იყვნენ, რომელნიც ზოგნი ემზადებოდნენ უნივერსიტეტში შესვლას და ზოგნი კიდეც დაიარებოდნენ. Მაგრამ ამ უკანასკნელ დროს, გამოცემულის მართებლობის ბრძანებისგამო ზოგიერთები შინ დაბრუნდნენ და ზოგნი კი სხვა ქალაქებში გადავიდნენ სწავლის გასაგრძელებლად.

Ჩემს აქ ყოფნაში რუსის ახალგაზდობას გაცხარებული ყრილობები და მოლაპარაკება ჰქონდათ იმაზე, თუ, მიედინართ და, რა უყოთ ჩვენს ბიბლიოთეკასაო. Რამდენსამე იმათს ყრილობას და ბაასს დავესწარი და დავრწმუნდი, რომ ესენი, Ღმერთმანი, ისე საშიშო და ყურადღების ღირსნი არ არიან, როგორც ჭკვნიათ და როგორც შორიდამ მოეჩვენება კაცს. Თვითონ იმათი წითელ-წვერა წინამძღოლი ხომ არასოდეს არ ყოფილა საფრთხილო კაცი და ეხლა ხომ სულ გამოფუტურებულა.

Თვითონ Ციურიხელი შვეიცარიელები რომ მოუთმენარი, უგუებელი და ახირებულ ხალხი არ იყოს, ეს რუსები მშვიდობით იცხოვრებდნენ Ციურიხში და ისწავლიდნენ. Მაგრამ ამ დალოცვილებს შეუდგენიათ თავისთვის მტკიცე კანონები ცხოვრებისა, ყოფა-ქცევისა, ტან-საცმელისა, და ნურავინ ნუ გაბედავს ამ კანონებზე გადასვლასო; ყველამ ისე იცხოვროს, ყველამ ისე ჩაიცვას, ყველამ ისე იმოქმედოს, როგორც მეო; ერთის, სიტყვით, ჩემგან განსხვავებულს, ჩემს კანონებზე გადასულს მე არაფერს არ მოვითმენო. Რუსები კი თავის ხასიათით, თავის ჩვეულებებით, თავის კომბოსტოთი, ერთი სიტყვით, თავის რუსობით მოდიან აქ. Აი, ეს არის იმ გარემოების მიზეზი, რომ Ციურიხში რუსები როგორლაც ვერ მოთავსდნენ.

Დიდის კმაყოფილებით ვამბობ, რომ ჩვენებურები ამ მხრით ძალიან კარგათ იქცევიან აქ. Ისინი, რაც შეიძლება, სცდილობენ, რომ არც თავის ყოფაქცევით და არც გარეგანი შეხედულობით არ ეცნენ თვალებში მცხოვრებლებს, და ამის გამო Ციურიხელებსაც ისინი ძალიან უყვართ და პატივსაც სცემენ ყველა კავკასიელს. Ისინი როგორც თავის მოძმეს, თავის მეგობარს, როგორც კარგ კაცს, ისე უყურებენ და სიამოვნებით უმეგობრდებიან, თუ კი თვითონ კავკასიელმა მოინდომა იმათთან დაახლოება. Მაგრამ, საუბედუროთ, ეს ძალიან იშვიათი შემთხვევაა: ჩვენები Ციურიხში ერთობ განცალკევებული არიან, ერთობ განზე დგანან და, თუ შეიძლება ასე ვსთქვათ, ერთობ თფილისურათ ცხოვრებენ.

Მაგრამ ყველაზე უფრო სასიამოვნო ის სწავლაში გულს-მოდგინება და სიბეჯითე იყო, რომელიც მე ჩვენებურ ორივე სქესის ახალგაზდობას შევამჩნიე. Ერთი წლის განმავლობაში აქ იმათ იმდენი შეიმატებიათ გონების გახსნაში, რამდენსაც ჩვენში, მგონი, ხუთი წლის განმავლობაშიაც ვერ შეიძენდნენ.

Ორი კვირა დავრჩი მე შვეიცარიაში და ამ ორი კვირის განმავლობაში იმდენი ვიხეტიალე, რომ ერთს ჩემ მეგობარს ეგონა, რომ მუდამ მოგზაურ და დაუღალავად ყოველ კლდეზე მპორტყავ, ინგლისელად ვაპირებდი გადაქცევას.

Ვიყავი შავხაუზენში; ვნახე გამოჩენილი დიდებული რეინის წყალვარდნილი....

Ვნახე Ლიუცერნი და იმის ერთ კლდეში გამოჭრილი, საფრანგეთის დიდი რევოლიუციის დროს დაღუპული შვეიცარიელების სამახსოვროთ, უშველებელი ლომი.

Ვნახე შვეიცარიის სატახტო ქალაქი Ბერნი.. უკაცრავათ: შვეიცარიაში ტახტი არ არის... Ბერნი ის ქალაქია, რომელშიაც იმყოფება მთელი შვეიცარიის კავშირის უმთავრესი მმართებლობა.

Ვნახე მშვენიერი ოთხი-კანტონის (Ურის, Უნტენვალდენის, Შვიცის და Ლიუცერნის)—ტბა, თავის ანკარა წყლითა, თავის ნაპირზე ჩამოწოლილი კლდეებითა და თავის კიდეებზე მერცხლის ბუდესავით მისკუპული სოფლებითა.

Ვნახე Ბრიუტლი და საზოგადოთ ის ადგილები, სადაც 1307 წელს სამმა კანტონის უბრალო მცხოვრებლებმა: Ვალტერ ფიურსტმა, Ვერნერ შტაუფახერმა და Არნოლდდე მელხტალმა თავის დაჩაგრული მამულის, თავის მშვენიერი მთების, უცხო ტომის ხალხისაგან განთავისუფლებაზე შეჰფიცეს ერთმანეთს და კიდეც შეასრულეს ეს კაცის საუკეთესო მოვალეობა; ვნახე ის ადგილები, რომელიც უკვდავი პოეტის (Შილლერის) კალამმა ასე ცხადათ, ასე ცხოველად გამოხატა თავის „Ვილჰელმ Ტელში!“

Ვნახე შესანიშნავი Რიგი-ქულმის რკინის გზა და არა თუ ვნახე, ავედი კიდეც ამ გზით ქულმის მთაზე და იქიდამ, როგორც ხელის გულზედ, ისე დავინახე თითქმის მთაც, ეს მშვენიერი ტბა, Ცუგის ტბა, Ლიუცერნი, Შვიცი, Პილატის მთა და ძირს ბევრი მშვენიერად შემუშავებული და ამწვანებული სოფლები და ადგილები.

Ვნახე... მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს მკითხველისათვის იმის უბრალო ჩამოთვლას, თუ რაც მე ვნახე შვეიცარიაში და რაც ღირსია ნახვისა! Არავითარი. Ღმერთს რომ ჩემთვის უფრო ხელოვნური კალამი და აწერის ნიჭი მოეცა, მაშინაც უბრალო აწერით ვერ გამოუსახავდი მკითხველს ამ პატარა ქვეყნის მშვენიერებას; და განსაკუთრებით ჩემ მკითხველს, იქნება, ვერც მაშინ გავაკვირვებდი...

×

Შვეიცარიაში რომ დავიარებოდი და იქაურ ბუნებას ვხედავდი, მუდამ ერთი შედარება მიდგა თვალ-წინ: Კავკასიისა და შვეიცარიისა. Ბუნებით, ადგილის მდებარეობით, თითქმის ჰავითა და ცხოველ-მცენარეობით Კავკასიასა და შვეიცარიას შუა დიდი მსგავსება. Ჩვენს ქვეყანას მხოლოდ ერთი აკლია: Შვეიცარიის ტბები. Გაუჩინეთ Თფილისს გვედით Ჭენეის ტბა, ჭუთაისს—Ციურიხის ტბა, სადმე ზემო-Იმერეთში ოთხი-Კანტონის ტბა წარმოიდგინეთ, და თუ საქართველო შვეიცარიას არ ემგვანება სრულებით თავის ბუნებით, მაშინ რაც გინდათ, ის მითხარით.

Მაგრამ ბუნების მსგავსებასთან—რა განსხვავებაა ერთისა და მეორე ქვეყნის განათლებაში, ეკონომიურ და სოციალურ მდგომარეობაში! Ერთი ყოვლად აყვავებული, განათლებული, მდი-დარი, მხნე,—მეორე ღარიბ-ღატაკი, უმეცარი! Ერთი ნამდვილი სამოთხე დედა-მიწისა,—მეორე ისეთი

ნიმე ათი მილლიონი ოჯახის შეუწუხებლობა მხოლოდ რვა თუ ცხრა მილლიონ მანეთად დაჯდებოდა, როგორც მმართებლობისაგან დანიშნულს ამ საქმეზედ კომისიას უანგარიშებია. ვინ იცის რამდენის შეწუხებისაგან დაიხსნის ხალხს ეს ეხლანდელი გარდაწყვეტილება. ზოგიერთ მეცნიერებს კი იქნება არ იამოს ეს ამბავი, რადგანაც იმათის აზრით ჯარის კაცების ოჯახში ჩახიზნება კაცთანათესავის აგებულებას აუკეთესებსო.

— ბაზეთებში ამბობენ, რომ ეხლანდელი „მოსკოვის უწყებების“ რედაქცია სტოვებსო გაზეთურს ასპარეზს და გაზეთი რედაქტორების თან შემწის უფ. ბოსკობოინიოვის ხელში გადადისო.

— სახელმწიფო რჩევის საერთო კრებაში დაბოლოვებულა ახალი სამხედრო წესდების განხილვა და დამტკიცება. უმაღლესად დამტკიცების შემდეგ ამ წესდების სისრულეში მოყვანაზედ სენატს უმაღლესი ბრძანებაც მიულია. ტელეგრამმა „კავკაზისა“ გვაცნობებს, რომ საღდათად მხოლოდ ისინი უნდა იქმნენ გამოწვეულნი, ვისაც 1873 წ. ოცი წელი შეუსრულდაო.

უცხო ქვეყნები

ესპანია

ესპანიიდამ ძალიან ასაშფოთებელი ამბები მოდის. ღენერალ პავიას ნაპოლეონ პირველის მაგალითისათვის წაუბძანებია და იმასაკენ სალანათებით შეეკვეა ხალხის წარმომადგენელ დეპუტატებს და ძალით გამოუყრია ისინი კორტესების სასახლიდგან.

პირველად იმას ისევ ქასტელარისთვის მიუწოდებია დიქტატორული უფლება და იმის უარის შემდეგ სერრანოსთვის. მაგრამ აქ ჩვენ ცოტა უკან დავბრუნდეთ და რამდენიმე სიტყვით დავბატოთ ესპანიის გაუწყნარებელი მდგომარეობა. მეფე ამედეის ტახტის დატოვების შემდეგ, 11 თებერვლის აქეთ, ესპანიამ ოთხი მმართველი გამოიცვალა და ერთი ნაციონალური კრება.

ფიგუერასი, პი-ი-მარგალი, სალმერონი და ქასტელარი. ყველა ესენი თითოეულად იყვნენ ესპანიის ბედის განმგები, მაგრამ ვერცერთმა ამათგანმა ვერ მოახერხა, დაემყარებია თავის სამშობლოში თავისუფლება და წესიერება. ზოგს ჩამოგვიანებელი აზრების გამო, ზოგს გამოცდილებისა და ენერგიის ნაკლებობით, ზოგს პრინციპის შეუცვლელობის მიზეზით და უკანასკნელად უ. ქასდელარს ბერჟუაზული მიმართულების მიზეზით ვერაფერი ხეირი დაუყრიათ ესპანიისთვის. ქარლისტები სულ უფრო და უფრო აოხრებდენ ქვეყანას და ძალას იმატებდნენ, სოციალისტების მოთხოვნილებას ვერ აკმაყოფილებდნენ და ამ საფუძვლით შესწყდა უკანასკნელი მართებლობა ქასტელარისაც. ჩვენ ესპანიაზე ერცელ და საფუძველიან სტატიას დავბეჭდავთ და მანემდის გავაცნობთ მკითხველს /უკანასკნელ ცვლილების შემთხვევას.

რომელიმე საგნებში უთანხმოება მოსვლოდა სალმერონს, კორტესების პრეზიდენტს, და ქასტელარს. მეორე დღეს ქასტლარს შეეკრიბა კორტესები და მოეთხოვა, რომ ისინი დაშლილიყვნენ და ახალი აღმორჩევა მომხდარიყო. ქორტესებს მაზედ უარი ეთქვათ და ეყარათ კენჭი იმაზეთ, რომ ისინი არ ერწმუნებიან ქასტელარის, მართველობას და ხმის უმრავლესობით გამოუცხადებიათ დაურწმუნებლობა. ქასტელარს იმ წამსვე თავი დაუნებებია სამსახურისათვის. ამაზედ უკიდურესი პარტია მხიარული დარჩენილა. ცოტას ხანს უკან კი მიხვდა თურმე კონსერვატორული უმრავლესობა, რომ ისინი შესცთენ და სხთოვეს ხელახლავ ქასტელარ, მიელო მართველობა. მაგრამ ის არ დათანხმებულა. ამ დროს ღენერალს პავიას ერთბაშათ ნაციონალური კრება გაუყრია და უთხოვნია ქასტელარისთვის უფლების მიღება. მაგრამ ის ეხლაც უარზედ გამდგარა.

შემდეგ პავიას მოუწოდებია მოხუცებული მარშალი სერრანო და იმისთვის ჩაუბარებია ესპანიის ბედი. სერრანოსაც თავის მხრით ძველი ნაამხანაგევი 1868 წ. კაცები დაუნიშნავს მინისტრებათ.

შემდეგი გამოგვიჩენს რამდენათ სასარგებლო იყო პავიას თვით-მნებელობა. ეს კი არის, რომ სერრანოს და კამპანიის მმართველებათ მოწოდება ნაბიჯი კია მონარხიისაკენ. სერრანოს რეგენტობის დროს იყო ამედეის ესპანიის მეფეთ მოხმობა და ყველამ იცის როგორ სასაცილოდ დასრულდა ამ მონარხის როლი ესპანიაში.

პავიამ დღეს ცხადი უკანონობა მოახდინა, რომლისთვისაც ის უნდა დაიხერიტოს კანონით. მაგრამ ეს კიდგე არაფერი დანაშაულობა იქნებოდა, თუ კი იმითი თავის ქვეყნის საქმეს გაუმჯობესებდა.

ნაპოლეონმაც დაბნია „ხუთასის რჩევა“ Conseil des cinq cents. მაგრამ მაშინ იმას არ უძებნია მიყრუებული ლეგიტიმისტების ბატონობა. მან თითონ ჩაიბოჭა ხელში ყველაფერი. ღენერალ პავიას ესეც ველარ გაუბედავს. იქნება აქ უნიჭობაა მიზეზი, იქნება სხვა პატივსაცემელი გრძნობაც. როგორც, უფრო დაწვრილებით ამბის შეტყობამდის, ჩვენ ვერაფერს გადაწყვეტილს ვერ ვიტყვით იმის გარდა, რომ ღენერალი გადამხდარა კანონს.

საფრანგეთი

პარიჟი 30 დეკემბერს 1873.

ეს ერთი კვირა აქ შობის დღესასწაულია. ცოტა არ იყოს, პარიჟს სიცოცხლე მოემატა. ქუჩებზე, ბულვარებზე, ბაღებში, მასკარადებში და კაფეებში უფრო მომეტებული ხალხი დაიარება, უფრო მომეტებული მოძრაობაა. თითქო ყველას დააევწყდა, დროებით მაინც, თავის საკუთარი და საზოგადო საქმეები და გაბერვება, და ბუზის, ეს რამდენიმე დღე სიამოვნებით ლაბნ ბისხან სიგიჟეში გაატარონ.

მაგრამ უფრო მომეტებულის სიხარულით ამ დღესასწაულებს აქ ყმაწვილები ეგებებიან. მართლაც, თითქმის ყველა ქუჩებზე ააშენეს ხელად პატარ-პატარა ქოხები და კარვები, რომლებშიაც მხოლოდ სხვა და სხვა ათასნაირი სათამაშოები ისყიდება ბავშვებისათვის, და უკანასკნელ მუშასაც ვერ ნახავთ, რომ, თუ კი შვილი გააჩინია, არ გამოეყვანოს ის ბულვარზე და ერთი-ორი სათ მ. შო რამე მაინც არ ეყიდოს იმისთვის.

×

ერთი ახირებული ჩვეულება ჰქონიათ ფრანცუზებს.

აღდგომის წინა ღამეს, ყმაწვილები რომ დაწვებიან, თავიანთ წაღებს ბუხარში შედებენ ხოლმე იმ იმედით, რომ „ნოელი“ (ამ ღამის ღმერთი) რასმე საჩუქარს ჩამიდებსო. დედ-მამა უთუოთ რასმე სათამაშოს, ან სხვა რამე საჩუქარს ჩადებს ხოლმე იმ ღამეს ამ წაღებში. მეორე დღეს ყმაწვილი გამოიღვიძებს, მივარდება ბუხარს და აღტაცებით გამოუცხადებს დედ-მამას: აი რა მაჩუქა მე ნოელმაო! ყმაწვილები დარწმუნებული არიან, რომ „ნოელმა“ ზეციდამ გამოუგზავნა იმათ ეს საჩუქარი!

ეს, ერთის შეხედვით, ცრუ მორწმუნებითი ჩვეულება, ღმერთმანი, თითქოს განგებ გამოუგონიათ ფრანცუზებს, არა თუ მარტო ყმაწვილების სასიამოვნოთ, არამედ ზოგიერთი ხალხების დასაცინებელათაც.

მართლა, დაფიქრდით ცოტა და მიხვდებით, რომ ზოგიერთი ხალხები ხშირად ამ პატარა ბავშვებსავით და ხანდიხან იმათზე უფრო მომეტებულის თვალ-ახვეულობითაც იქცევიან. ყმაწვილებს წელიწადში მხოლოთ ერთ ღამესა აქვთ თვალთ-მაქცური, უგრძნობელი და შეუხებელი ძალის იმედი. იმათ მხოლოთ ერთ ღამეს აქვთ რწმუნება, რომ

კუთხე, რომელსაც მხოლოდ შეეძლო სამოთხედ ყოფილიყო!

ყოველი შვეიცარიელი ყველაზე პირველად თავის მამულის მოყვარულია. მგონი, არც ერთი მეორე ხალხი არ მოიძებნება დედა-მიწაზე, რომელსაც ისე უყვარს თავის პატარა, მაგრამ მშვენიერი სამშობლო, როგორც შვეიცარიელს. ის გრძნობს, რომ თავის ქვეყნის ბედნიერება იმის საკუთარი ბედნიერებაა, და სამშობლოს დამცირება იმის დამცირებაა. ამის გამო ის მმართლაც ისე უვლის, ისე უყურებს თავის სამშობლოს, როგორც ხამდვილი შობილი თავის მშობელს. შვეიცარიელი გრძნობს, რომ თავისუფალი წევრია თავის ხალხისა და არა ეისიმე ქვეშევრდომი. ის ამაყობს თავის სამშობლოთი; არავის არ მისცემს იმის დამცირების და შეურაცხყოფის უფლებას; გაჭირების დროს, როდესაც შვეიცარიას რამე შიში მიადგება, მთელი ხალხი, როგორც ერთი კაცი, ისე ადგება ხოლმე და გადიან ბრძოლის ველზე მტრის წინააღმდეგ; ყველა ისე იცავს, ისე უყურებს საზოგადო მამულს, როგორც თავის უძვირფასესს საკუთარ საქმეს; ყველა მზათ არის, მამულს თუ დასჭირდება, არათუ თავის შეძლება და ქონება, თავის თავიც შესწიროს. შვეიცარიის ყველა სახალხო სახლებზე ორი სიტყვა აწერია დეევზათ:— Liberte et patrie—„მამული და თავისუფლება“ და ამ ორი, ერთმანეთში განუყოფელი საგნისათვის, ისინი არაფერს არ ზოგავენ; ციურიხელსან სხვა რომელიმე ნემეცური კანტონის შვეიცარიელს რომ ჰკითხოთ: „ნემეცი ხომ არა ხართ თქვენო?“ ის წყრომით შემოგიბღვერთ და აბაყათ გეტყვისთ: „უკაცრავად, უფალო, მე შვეიცარიელი გახლავარ!“ აგრეთვე ჭენეველ შვეიცარიელს რომ ფრანცუზობა შესწამოთ, თუმცა ძალიან უყვართ ფრანცუზები, მაგრამ მაინც იმავე სიამაყით გიპასუხებთ, რომ „მე ფრანცუზი კი არა, შვეიცარიელი ვარო!“

აი, ამისთანა ხალხი ცხოვრებს იმ მთა-კლდიან და ტბა-მდინარეებიან პატარა შვეიცარიაში, რომელსაც ბევრის მხრით ევროპის საუკეთესო კუნჭულს ეძახიან, ხალხი ცოცხალი, მხნე, მშრომელი, თავისუფლებისა და სამშობლოს მოყვარე.

×

ბულდაწყვეტილი გამოვეთხოვე მე, ორი კვირის შემდეგ, ციურიხს და იქ მყოფ ჩემ თანამემამულეებს და გამოვემგზავრე ჭენევით პირიჟისაკენ.

IV

ჭ ე ნ ე ვ ა

ჭენევას პარიჟის ნამტვრევს ეძახიან, „მაშასადამე, ვფიქრობდი მე, ურიგო არ იქნება, სანამ მთელს პარიჟს ერთად ვნახავდე, ჯერ იმის ერთი ნაწილი, ერთი ნამტვრევი ვნახო.“

ორ დღეში ამისთანა ქალაქის გაცნობა და ყველა აქაური შესანიშნავი რამეების ნახვა, რასაკვირველია, ძნელია, მაგრამ რამდენათაც გავიცანი, ეხლა, როდესაც პარიჟი და იმის ცხოვრება ნახული მაქვს, ვრწმუნდები, რომ ზემომოყვანილს შედარებას ზოგიერთი მხრით საფუძველი აქვს: მართლა, გარეგანი ცხოვრების მხრით ჭენევა ძალიან მოჰგავს რომელსამე პარიჟის უბანს. ისევ ხალხით გატენილი ქუჩები, ისევ მცხოვრებლების სიცხოველე და სიმკვირცხლე, ერთის სიტყვით, ისევ ქუჩის ცხოვრება“, რომელიც პარიჟში ასე ეცემა კაცს თვალში. ჩემს იქყოფნაში ჭენევაში ბრუსვიკის ღერცოგი მოკვდა და რადგანაც ეს ქალაქი ძალიან შეჰყვარებოდა, თავის მდიდარ შეძლებიდამ, სხვათა შორის, 25 მილიონი ფრანკი ამ ქალაქს უანდერძა. უნდა გენახათ, რა ამბავში იყვნენ ჭენეველები! ყველა ამ 25 მილიონზე ლაპარაკობდა, ყველა ჰყვიროდა; გარეშე კაცს ეგონებოდა, რომ ეს ფულები, მთელ ჭენევას კი არა, განსაკუთრებით თითოეულ ჭენეველს უანდერძა იმ ცხონებულმა ბრუსვიკის ღერცოგმაო, ისეთს გაცხარებულ ბაასში, ყვირილში და მოლაპარაკებაში იყვნენ. ყველგან ჰკითხულობდნენ და ჩხუბობდნენ, თუ როგორ, რაში უნდა მოვიხმაროთ ეს ფულები? ზოგი ამტკიცებდა ფედერალურ უნივერსიტეტისთვის უნდა დაიხარჯოსო, ზოგი ახალი თეატრის ასაშენებლათ ნიშნავდა და ზოგი ვინ იცის, რისთვის. საუბედუროთ, ახლა ამ ფულებს ბევრი მეკვიდრეები და მოდავეები გამოუჩნდა, თორემ ეს 25 მილიონი ფრანკი, რომელიც თითქმის ჭენევის წლიურ შემოსავალს უდრის, უეჭველია, ბევრ კეთილ საქმეში გამოადგებოდა ჭენეველებს.

ზედვე ეტყობა ჭენევას, რომ ევროპის დედა-მიწაზე ის ყველაზე უთავისუფლესი ქალაქია: რაც ევროპის სხვა და სხვა მხარეებში აღკრძალული და დეევნული ან წიგნები ან კაცებია, ყველას აქ შეუფარავს თავი. სხვათა შორის, ეხლა ჭენევა კომუნარებით სავსეა, რომელთაც მომეტებული ნაწილი ძალიან საწყალ მდგომარეობაში არიან. რომელთაც რაიმე ხელობა იცოდნენ, კიდეე როგორც არის გაუწყვიათ სიცოცხლე. ზოგიერთები რაღაც ბროშურებს სწერენ, თვითონვე დააქვთ და გამვლელ-გამომვლელს აჩეჩებენ ხელში—იყიდეო და ამით ძლივს ლუკმა-პურს პოულობენ. იმათ აქ სხვა და სხვა საზოგადოებები გაუმართავთ, საზოგადო სადილები დაუწყვიათ (La marmite sociale) და ამგვარი საშუალებებით დიდის გაჭირებით გამოდიან.

ვ

მონბლანის მშვენიერს ხიდზე ამართულია მშვენიერი ძეგლი, რომელიც წარმოადგენს ორ ქალს, ერთმანეთზე გადახვეულს. ეს ძეგლი აშენებულა იმის სახსოვრათ, რომ 1814 წელს ჭენევა და იმის კანტონი შვეიცარიის კავშირს შეუერთდა. ერთ ქალს (შვეიცარიის კავშირს) ჩაუხუტებია გულში მეორე (ჭენევა) იმის ნიშნად, რომ შენ ჩემთან არა გიშავსრაო...

მაგრამ ჭენევის შესანიშნავ რამეებში ყველაზე უფრო ჩემი ყურადღება ჭან-ჭაკ-რუსოს ძეგლმა მიიქცია. ეს ძეგლი დგას პატარა კუნძულზე, რომელსაც აგრეთვე ჭან-ჭაკ-რუსოს კუნძული ჰქვია და რომელზედაც ბერგის ხიდიდან პატარა დაკიდული ხის ხიდი არის გაშენებული. უკედავი მეთვრამეტე საუკუნის მწერალი დამჯდარია, ხელში უჭირავს კალამი და ქაღალდი და თითქო ერთი იმ თავის შესანიშნავ წიგნს სწერსო, რომელთაც ასე წინ წასწიეს ევროპის ჭკუა-გონება. ჭენევაშიე მოგზაურებს უჩვენებენ ერთს საუკეთესო სასტუმროსთან (Hôtel de ville) იმ ადგილს, სადაც 1762 წელს, მაშინდელი ჭენევის მმართებლობის გადაწყვეტილებით, დასწვეს ჭან-ჭაკ-რუსოს საუკეთესო თხზულება „ემილი“, რომელშიაც ის სწერდა, თუ როგორ რყვნის ადამიანის ბუნებას ეხლანდელი ყმაწვილის აღზრდა და როგორი უნდა იყოს ნამდვილი აღზრდაო...

ამით ვათავებ მე, პარიჟამდი, ჩემი ერთი თვალის გადავლებითს მოგზაურობის აწერას და პირ და პირ პარიჟისაკენ მივეშურები.

ს. მესხი.

ხელ-გაუნძრეველად მიეცემათ ზეციდამ სათამაშო ან საჩუქარი.

და ზოგიერთი ხალხები ხომ ვთელ თავის სიცოცხლეს ამ იმედით ატარებენ! იმათ დაულიათ პირი, ჩამოუშვიათ ხელები, გაუჩერებიათ ტვინის მუშაობა და სრული იმედი აქვთ, რომ ყველაფერი, რაც კი იმათ სჭირიათ, რაც კი იმათ აკლიათ, კეთილდღეობამდი მისაღწეველად, ზეცის წყალობით ვიეცემათ! თვითონ არ ინძრევიან, არ შრომობენ, არ მეცადინეობენ, რომ შეიძინონ რაც აკლიათ და მერე ზეცით ძალას აბრალებენ, რომ ის არ გვწყალობსო, ჩვენი ბედი ეს ყოფილაო!

×

აღდგომის წინა ღამე ელზასისა და ლორენის აქაურმა საზოგადოებამ თავიანთი ჩვეულებრივი საღამო გამართეს იმ ოჯახებისთვის, რომელთაც ბერმანიის ხელქვეეთ ყოფნა არ მოინდომეს და თავის უწინდელ სამშობლოში — საფრანგეთში — გადმოესახლნენ. ათას ორასი ელზასელი, ლორენელი თავიანთი ცოლ-შვილით და აგრეთვე ბევრი გამოჩენილი რესპუბლიკელი დეპუტატები, სხვათა შორის: გამბეტტა ლანგლუა, პეირა, ლეპერი და სხვები იყვნენ ამ საღამოს დაპატიჟებული. ორი ათასი ელზასელი ყმაწვილისთვის სხვა და სხვა საჩუქრები იყო დამზადებული, რომელიც ელზასიდამ მოტანილ აღდგომის ხეზე (იოლკაზე) ჩამოეკიდნათ. ნაციონალურ მუზიკის, სიმღერის და თამაშობის გარდა, აქ რამდენიმე სიტყვა წარმოთქვეს, რომელშიაც, რასაკვირველია, ამ ორი წართმეული პროვინციის დაბრუნების იმედს აცხადებდნენ.

სხვათა შორის ერთმა აქტიორმა ისეთი მშვენიერი, პოეტური და პატრიოტული ლექსი წაიკითხა, რომ არ შემიძლია იმის შინაარსი მაინც მოკლედ არ გადმოქცეთ.

ერთი ელზასელი, ავათმყოფობის გამო, ვერ ასწრობს, დანიშნულ დრომდი, საფრანგეთში დაბრუნებას და რომელღაც ელზასის პატარა სოფელში კვდება. იმას რჩება ორსული ცოლი. უკანასკნელი იმის თხოვნა და ანდერძი ის არის, რომ ეველრება ცოლს, ეხლავ საფრანგეთში წადიო, რომ ჩემი შვილი ბერმანიის სამზღვარში არ დაიბადოს და გერმანიელად არ გახდესო. დამარხავს თუ არა საწყალი ცოლი ქმარს, იმ წამსვე გამოსწევს საფრანგეთის სამზღვრისაკენ. ძონძებში გახვეული, დაქანცული დედა ღღე და ღამე მოუსვენარად მოდის ფეხით საფრანგეთისაკენ, რომ თავის ქმრის უკანასკნელი სურვილი აასრულოს. ბოლოს, როგოცრ არის, ის გარდმოვა სამზღვარზე, ცოცხალ-მკვდარი დაეარდება ერთი ქოხის წინ და დიდის წვალებით განთავისუფლდება ორსულობისაგან. როდესაც ამ ტანჯვისაგან დაქანცული ცოტათი მოსულიერდება და თავის ახალ დაბადებულის ხმას გაიგონებს, დაიყვირებს: „ეს ვაჟი საფრანგეთის შვილიაო!“ და კვდება.

მთელი ზალა შეაძრწუნა ამ გრძნობით სავსე ლექსის კითხვამ, ბევრ დედებს თვალებზე ცრემლი მოერია.

+

ბუშინ წინ პერ-ლაშეზის სასაფლაოზე ვიქტორ ჰუგოს შვილი, ფრანსუა ვიქტორ ჰუგო დამარხეს. ეს იყო უკანასკნელი ვაჟი საფრანგეთის გამოჩენილის და საუკეთესო პოეტისა; უფროსი ვაჟი (შარლი) იმას შარშან წინ მოუკვდა ბორდოში, ერთი ქალიც (პაკერის ცოლი) წყალში დაეღრჩვა. ეხლა დარჩა მხოლოდ ორი შვილის-შვილი (შარლის) და ერთიც ქალი ამერიკაში გათხოვილი.

ფრანსუა ჰუგო გამორჩენილი იყო საფრანგეთის ლიტერატურაში, როგორც საუკეთესო მთარგმნელი და ამხნელი შექსპირის თხზულებებისა. ამას გარდა იმის პუბლიცისტურმა სტატიებმა Rappel-ში ყველა რესპუბლიკელების ყურადღება მიიქცია. როდესაც ნაპოლეონ მესამემ თავის ავაზაკური მოქმედებით, ეშმაკობით და მოტყუებით, საფრანგეთის ბედი ჩაიგდო ხელში და იმპერატორად შეიქნა (1851 წელს), ფრანსუა და მამა მისი ინგლისში წავიდნენ და 1870 წლის 4 სექტემბრამდი არ დაბრუნებულან, სანამ ისევ რესპუბლიკა არ დაარსდა საფრანგეთში. მაგრამ იმის დაბრუნება და ჭლექში ჩავარდნა ერთი იყო. მას აქვთია საწყალი თითქმის მუდამ ლოგინში იწვა, სანამ საუკუნოთ არ გამოეთხოვა ამ ქვეყანას..

მთელი რესპუბლიკელი, დემოკრატიული და ლიტერატურული პარიჟი გაჰყვა მიცვალებულს იმის უკანასკნელ სადგომამდი. ყველა პატივის-მცემლები თვითონ იმის აზრებისა და მამა მისის ნიჭისა დაესწრნენ ამ დასაფლავებაზე.

დიდი ბულვარები ორივე მხრით გატენილი იყო ხალხითა და მიცვალებულის ბალდახინს უკან თვალ-უწვდენელი გროვა ხალხისა და კარეტებისა მიუძღოდა, სანამ პერ-ლაშეზის სასაფლაოზე არ მიიტანეს. ბულდასაწვავი სანახავი იყო დაობლებული დიდებული გაჭაღარებული პოეტი, რომელიც გულხელ დაკრეფილი და მტირალი მიჰყვებოდა თავის უკანასკნელ იმედს — შვილს... იქ, სასაფლაოზე რომ მივედით, ერთი იმდენი ხალხი დაგვხვდა, რომ ბალდახინი დიდის გჭირებით მიაყენეს საფლავზე.

სიტყვა მხოლოდ ლუი-ბლანმა წარმოსთქვა, რომელშიაც ერთი-ორი მათრახი მიარტყა ნაპოლეონის მმართებლობას და ქება შეასხა პარიჟის ხალხს, ვიკტორ ჰუგოს და განსაკუთრებით მიცვალებულის მტკიცე ხასიათს, იმის კეთილშობილურ, რესპუბლიკურ აზრებს და ცხოვრებას.

დამარხვის შემდეგ, ხალხმა ბამბეტტა შენიშნა, შემოეხვიენენ გარშემო და დაუწყეს თხოვნა, რომ სიტყვა სთქვიო. მაგრამ ბამბეტტამ გარდაწყვეტილი უარი გამოაცხადა, მიიბრუნა პირი და ალაყაფის კარებისაკენ გაეჩქარა. აუარებელი ხალხი გაედევნა იმას უკან ყვირილით: „გაუმარჯოს ბამბეტას! გაუმარჯოს რესპუბლიკას! სიტყვა! სიტყვა! გააჩერეთ, ნუ გაუშვებთო!“ მაგრამ, როგორც იყო, ის გამოძვრა კარებში, ჩაჯდა კარეტაში და სიჩქარით გასწია.

ბამბეტას აზრით, საფრანგეთის რესპუბლიკა ეხლა ისეთს მდგომარეობაშია, რომ ყოველი ცხარე სიტყვა, ყოველი ენერგიული მოქმედება აენებს რესპუბლიკას. ამიტომაც მთელი იმის პარტია თითქმის ხმას არ იღებს არათუ ამისთანა შეკრებილებებში, არც ნაციონალურ კრებაში.

სამართალი

ადგილის უქონლობის გამო ამ ნომერში ვერ დავბეჭდეთ უფ. ნ. ნიკოლაძის საქმეზედ დაწვლილებითი ანგარიში. ვაცნობებთ მკითხველებს მარტო მომრიგებელი მსაჯულის გარდაწყვეტილებას, რომელმანც ნ. ნიკოლაძეს მაზრის სამსაჯულოზედ შეურაცხ-მყოფელი სიტყვების ჩართვა ხავის აპელაციის საჩივარში, ტყიბულის საქმის გამო, სამი თვის დატუსაღება განუჩინა. აპელაციის წესით ეს საქმე ჭუთაისის მაზრის სამსაჯულოში ხუთშაბათს, 17 იანვარს, განიხილება. ნ. ნიკოლაძის დამცველად მიწვეულია თფილისელი ნაფიცი ვექილი ა. სტეფანოვი.

განცხადება

თფილისის სამოქალაქო გამგეობის სამმართველო აცხადებს, რომ ხსენებულს სამმართველოში ამ იანვრის 21 დანიშნულია ვაჭრობა და სამი დღის შემდეგ კანონისამებრი ხელმეორედ ვაჭრობა იმაზედ, რომ ოჯარით გაიცეს ქირაჯა მოსამსახურეთა და მუშათ გარდასახადი, მისის იმპერატორებითი უმაღლესობის ქაეკასიის მთავარ-მმართებლისაგან დამტკიცებულის პირობების საფუძველზედ, სამის წლის ვადით. იჯარიაღების მსურველნი უნდა გამოცხადდენ სამმართველოში დანიშნულს დღეს.

პატივი მაქვს ვაცნობო ფოთი-თფილისის რკინის გზით მიმომავალ მგზავრთა, რომ მიხაილოვის (ხაშურის) რკინის გზის სტანციის მახლობლად გავაღე სასტუმრო, სახელდობ თფილისის გასტინიცა (гостинница „Тифлисъ“), სადაც შემიძლიან დავაკმაყოფილო მსურველნი, როგორც სამზარეულოში ისე საკანდიტეროში მომზადებულის სხვა და სხვა საჭმელებით, და ამასთანავე სუფთათ გაწყობილი სადგომი ოთახებით, რომელნიც ძვირად არ ეღირება.

სიმო თევდორაძე.

ვისაც სურთ დაიჭიროთ მოსამსახურე ძიძა, მოახლე, აგრეთვე სახლები, შეუძლიანთ მიმართოთ გასაგებ კანტორაში, რომელიც იმყოფება თამამშოვის ქარვასლის ქვემო ეტაჟში № 5-ში.

თბილისის მოქალაქე ისაკ მარტინის ძე მხითაროვი და კამ.

Желающіе нанять прислугу, служанку, няньку и т. п., а также квартиры со службою или безъ оной, могутъ обратиться въ справочную контору, помѣщающуюся въ Карванъ-сараѣ Тамамшева въ Нижномъ Этажѣ въ № 5-й

Тифлискій Гржаданинъ Исакъ Мартыничъ Мхитаровъ и Георій Дандуровъ.

„დროება“. 1874, № 406

ცნობათ-ფურცელი

თფილისი, 11 იანვარს 1874 წ.

რკინის გზა

ა) თფილისიდამ

	დილა
თფილისი	8.18
მცხეთა	9.18
ბორი	11.39
სურამი	1.52
ყვირილა	6.49
ქუთაისი	7.55
სამტრედია	9.02
ახალ-სენაკი	10.02
ფოთი	11.27

	საღამო
	8.17
	10.—
	1.43
	4.30

ბ) თფილისისკენ

	დილა
ფოთი	7.38
ახალ-სენაკი	9.11
სამტრედია	10.12
ქუთაისი	11.17
ყვირილა	12.38
სურამი	4.57
ბორი	7 23
მცხეთა	9.52
თფილისი	10.49

	დილა
	7.15
	10 12
	1.49
	3.13

გ) ფასი თფილისიდამ

	I კლ.	II კ.	III კ
მცხეთამდი	90	68	38
ბორამდი	3.20	2.40	1.33
სურამიდამ	5 22	3.92	2.18
ქუთაისამდი	9.—	6.75	3.75
ფოთამდი	13.1	9.75	5.42

ცეცხლის გემები

ა) შავ-ზღვაზე

ფოთიდამ გემი მიდის:
ოდესისკენ — ხუთშაბ. შუადღეზე.
სტამბოლს — კვირაობით შუადღეზე.
სოხუმიდამ:
ფოთს — სამშაბათს, ღამე.
ოდესას — პარასკევს, შუადღეზე.

ბ) კასპიის ზღვაზე:

ბაქოდამ გემი მიდის:
ასტრახანისკენ —
ასტრაბადისკენ —

ტელეგრაფი

ოცი სიტყვის გაგზავნა ტელეგრაფით ღირს თფილისიდამ:

	მ.	კაპ
ქუთაისს, ფოთს	1	—
ბორს, დუშეთს, სილნახს.	—	50
როსტოვს ოდესას მოსკოვს.	2	—
პეტერბურგს, ვარშავას	3	—
ვენას, ავსტრიაში	2	75
ბერმანიაში	2	63
იტალიაში	3	50
საფრანგეთში	3	38
შვეიცარიაში, ოსმალეთში.	3	—
ინგლისში	4	—
საბერძნეთში	3	25
სპ რსეთში	5	76

ფოსტა

ა) თფილისიდამ:

რუსეთს: ყოვ. ღღეს, კვირას გარდა.
ქუთაისს: ყოველ. ღღე კვირას გარდა.
ახალციხეს, ზუგდიდს: პარასკ. ოზურგეთს: ორშ., პარ. ბაქოს: სამშაბათს და პარასკ. ალექსანდროპოლს: ოთხშ. და პარასკევს. (შუადღემდი)

ბ) ქუთაისიდამ:

თფილისს და რუსეთს: ორშაბ. ოთხშაბ. და პარასკ. ფოთს და სოხუმს: ორშაბ., ხუთშაბ. და მაფათს. ოზურგეთს, ზუგდიდს და ახალ-სენაკს: ორშაბათობით (საღამომდე.)

გ) ზორიდამ.

ყოველგან: ორშაბ ოთხშაბ. და პარასკეობით (საღამოს შვიდ საათამდე)

დ) ფოთიდამ:

ყოველგან: ყოველდღე.

წიგნის გაგზავნა ღირს:

	კაპ.
ღია წიგნი რუსეთში	5
დაბეჭდილი წიგნის რუსეთში	10
საფრანგეთში	20
ბერმანიაში	14
ინგლისში	20

ბირჟა

პეტერბურგი, 28 დეკემბ.

	მან.	კაპ.
ბანკის ბილეთი 5%	97	—
მოგებიანი (პირველი სესხის)	164	—
მოგებიანი (მეორე სესხისა)	160	—
კურსი		
ერთ მანეთში იძლევიან.		
ლონდონში.	32 3/4	პენ
პარიჟში	345	სან
ვენაში	—	—
ესკონტი (სარგებლის ფასი)	6 3/4	—
ბირაოს ფურცლები:	—	—
ხერსონის ბანკისა (5 1/2)	85	50
ხარკოვის (6%)	83	50
მოსკოვის (5%).	88	25
აქციები:		
შავიზღვის ცეცხ. გემების	572	—
კავკაზის და მერკურის	182	—
ფოთი-თფილ. რკინ. გზის	128	—
თფილისის სავაჭრო ბანკის	—	—
ოდესის სავაჭრო ბანკის.	282	—
„სალამანდრასი“	328	—
კამპანიის Двигатель.	100	—
პირვ. უზრუნველ-მყოფი (страх. общ.) საზოგ	655	—
მეორე უზრუნ. მყოფი საზ.	190	—
პეტერბ. უზრუნვ. მყოფი	286	—
მოსკოვის უზრუნვ. მყოფი	286	—

თფილისის მაზანდა

10 იანვარს, 1874 წ.

	მან	კაპ
პური ერევნის	1	—
— ბანჯის	—	90
— შორაგლის	1	10
ქერი.	—	50
ბამბა ერევნის	4	—
— ამერიკისა	5	60
ბაპენტილი ბამბა	8	—
მატყლი თუშური	6	—
— თარაქნული	4	—
აბრეშუმი	7	—
ქონი	4	50
ქონის სანთელი	6	—
სტეარინის სანთელი	11	20
ხორცი ძროხის	—	70
— ცხვრის	—	80
სპირტი	8	—
შაქარი კარგი.	8	—
— მდარე	7	80
— ფხვნილი	6	20
ყავა ბრაზილი	19	—
— საშუალი	16	—
— მდარე	15	—
ზეთი ქუნჯუთის	7	—
— მწარე	4	—
ოქრო ნახევარი იმპერიალი.	6	10

სახაზინო განცხადებები

— დიდი თავადის მთავარ-მმართებლის ნების დართვით „კავკაზის პრიკაზმა“ დანიშნა დამდეგი წლის რვა აპრილს ხელმეორთ ვაჭრობა სხვა და სხვა პირების საკუთარი ქვის შენობების და სოფლებში მდებარე ადგილ მამულის გასასყიდად.

— დიდი თავადის მთავარ-მმართებლის ნების დართვით „კავკაზის პრიკაზი“ ხელმეორედ ნიშნავს ვაჭრობას გორის მაზრის საჰმართველოში სოფელს ხარულის მდებარე უმოახლო ადგილების გასასყიდად. დაფასებითი აღწერილობა შეუძლიან ნახონ მაზრის სამმართლოში. ვაჭრობაა დანიშნული ამ წლის რვა აპრილს.

— „კავკაზის“ პრიკაზში თერთმეტს და თვრამეტს მარტს 1874 წ. დანიშნულია ვაჭრობა სხვა და სხვა თფილისელი მცხოვრებლების საკუთარი ქვის შენობების გასასყიდად.

დაწვლილებითი ცნობები ყველა ამ ვაჭრობაზედ ნახე გაზეთის „კავკაზის“ ამ წლის პირველ ნომერში.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 11 Января 1874 г. მელიქიშვილის და ამხ. სტამბა გამომცემელნი ს. მელიქიშვილი და ს. მესხი. — დროებითი რედაქტორი ა. ლორთქიფანიძე.